

was hij ook teveel man-van-de-wereld geworden. Hij waardeerde in 'ons Gereformeerde Volk' (het zijn *zijn* hoofdletters) 'het vaste, het stoere, het onwrikbare, het bezit van ruggegraat . . . Er is zoveel weë weekheid in de wereld en daar hebben dezen nu juist zo weinig last van' – zo uitte hij zich in juni '23.¹ Toch kon de buitenstaander zich soms niet onttrekken aan de indruk dat Colijn met de Anti-Revolutionaire Partij een verbond gesloten had dat, zeker, op beginselen gegrondvest was maar waar een element van uiterlijke noodzaak niet aan ontbrak: de Nederlandse politiek bood hem nu eenmaal geen andere basis; Kuypers partij was hem niet alleen doel, maar ook middel. Die partij keek naar hem op. Zij vereerde hem, anders dan Kuyper maar niet minder: misschien met wat meer vertedering – een vertedering die tegelijk een zekere afstand aangaf: Colijn was dan wel uit de 'kleine luyden' voortgekomen, doch hij was óók aan dat milieu ontstegen.

'Maar dat namen zij hem allermint kwalijk. Wanneer een biograaf in de zwartste tijd der werkloosheid schrijft dat Colijn 20 tot 25 sigaren van een kwartje per stuk per dag rookt, roept dat in de kring der partijgenoten een soort vertederde bewondering op: 'Zo'n man toch, ook al in het sigarenroken zo'n geweldenaar!' '²

Die vertederde bewondering was in den lande allermint algemeen. In linkse kringen werd Colijn gezien als hardvochtig kapitalist, als 'pion van het oliekapitaal', als beschermer bij uitstek van de ondernemers, groot en klein, en dan vooral van de grote, als politicus die, meende men, geen seconde zou aarzelen om de gehele sociale wetgeving op te offeren aan het 'gaaf' houden van de gulden en in wiens geloofsleven de christelijke barmhartigheid slechts een ondergeschikte plaats scheen in te nemen. Volgen wij ds. J. J. Buskes op zijn eerste huisbezoek in Amsterdam:

'Ergens in het van Lennepkwartier. Een rooie buurt. Een man trok open. Hij kon mij niet zien en ik hem niet. Ik riep naar boven dat ik de dominee was en of de familie thuis was. Antwoord van drie hoog: 'Spaar U de moeite! Als U bovenkomt, sodemieter ik U de trap af!' Ik naar boven . . . Tot diep in de nacht hebben we samen zitten praten. Nooit vergeet ik dat deze man op een goed ogenblik al zijn bezwaren tegen de kerk samenvatte in de woorden: 'Ik kom nooit meer in de kerk, ik ben tegen Colijn!' '³

Dat was in '26. Geen toeval, die reactie op dat moment.

Colijn was in augustus '23 minister van financiën geworden. Ruim twee jaar tevoren had hij 'de belastingdruk' als 'haast ondragelijk' gekarakteris-

¹ Brief, 29 juni 1923, van Colijn aan de Savornin Lohman, aangehaald door Puchinger: *Colijn*, p. 122. ² C. Troost in M. Smedts en C. Troost: *De lange nacht* (1965), p. 34. ³ J. J. Buskes: *Hoera voor het leven* (1959), p. 125.